

2

קדושות לחנוכה

קדושה ראשונה

הנס של חנוכה והחסדים שהיה למתתיהו בן יוחנן כהן גדול, כאשר אנו מדליקין הנרות של חנוכה. ובפורים, מתגלה הנסים והחסדים שנתגלה בימי מרדכי ואסתר, וכן נתגלה בכל שנה ושנה. וכן ההארה דבשבעות, נתגלה בכל שנה ושנה קדושת מתן תורה. וכן בראש השנה, נתגלה הארות בריאת העולם. כמבואר בכתבי האר"י (עי' פשי"ח שער מקרא קדש פי"ג; שער ר"ה פי"א).²

לכן התקינו הברכה 'שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה'. ועיין בט"ז בסימן תרפ"ב סעי' ג' סק"ה שהוקשה לו על הנוסח 'בזמן הזה', ועיין שם שמביא בשם לבוש הנוסח 'ובזמן הזה'.²

74 ואבאר על קריאת שם 'חנוכה'. והנה כפי פשוטו היה לקרוא גם פורים הנו י"ד א, ואתן טעם לשבח לדברי חז"ל שקראו אותו 'חנוכה'. גם צריכין ליתן טעם למה קבעו לקרות מגילת אסתר לפרסם הנס שבימי מרדכי ואסתר, ולא קבעו לקרות מגילה לקרות הנס של מתתיהו בן יוחנן כהן גדול ושל יהודית, אשר עשה להם השם יתברך במלכות יון הרשעה.

כי הלא ידוע כי מנינן מתשרי השנה (עי' ר"ה ח, א), ובתחלה חנוכה, ואחר כך פורים, ואחר כך פסח, ואחר כך שבועות. והנה הלא ידוע שכל הנסים וכל ההארות שנתגלה בימים קדמונים, מתגלה בכל שנה ושנה. כגון בחנוכה,

א. עי' טור או"ח סי' תרע: וקראום 'חנוכה', חנו בכ"ה. ע"כ. ב. עי' דרושים לשבועות ד"ה בשולחן ערוך: והענין הוא, דצריך להבין האיך אנו אומרים 'זמן חירותנו' בפסח ו'זמן מתן תורתנו' בשבועות בכל שנה ושנה, הא כבר עבר כמה זמנים טובא. אבל הענין כך הוא, שבכל שנה בעת שאנחנו בני ישראל מקיימים מצות חבורא ב"ה, היינו מצות השבתת חמץ ואכילת מצה בפסח ושאר מצות התלוים בה, אזי נתעורר עלינו בחסדו הגדול הארה גדולה כמו שהיה לאבותינו בשעת יציאת מצרים, הארה גדולה מאוד בשכר המצות שקיימו, כמו כן גם אנחנו מכני כניהם כשאנחנו מקיימים המצות אזי אנחנו מקבלים גם כן הארה שהיה לאבות בפסח, ולכן אנו אומרים בפסח 'זמן חירותנו', ובשבועות 'זמן מתן תורתנו', כי מתעורר עלינו כך זמן חרות וזמן מתן תורה כפי מעשינו הטובים וקיום מצותיו. ע"כ. ג. ד"ל הט"ז: ובנוסח 'על הניסים' כתוב בלבוש שיש לומר 'בימים ההם ובזמן הזה' בו"ו, כדי לכלול כל הניסים שעשה לאבותינו, ולפרוט אותו הנס דעכשיו מעין המאורע, שבכל יום עושה לנו ניסים גלויים ונסתרים כמו שעשה לאבותינו ג"כ גלויים ונסתרים, עכ"ד. ולא נראה לי כן, דא"כ קשה למה ליה 'בימים ההם', ודאי היה בימים ההם שהיו אבותינו חיים. בשלמא להנוסחא 'בזמן הזה' בלא וי"ו, הוכרח לומר כן, דאל"כ הוה המשמעות שבזמן הזה שאנו קיימים בו נעשה

← אבא לי הפעוט והצעיר נראה לי כפשוטו. דהנה צריכין להבין למה עשאו יום טוב וקבעו בהלל ובהודאה על הנס דשמונת ימי חנוכה ודפורים, ולא עשאו יום טוב ביום מלחמות סיסרא, וביום מלחמות סנחרב אשר היה נס גדול שרצה האל יתברך לעשות חזקיהו משיח וכו' (סנהדרין צד, א), וביתר נסים שבכל יום. אלא, הנס שראו אבותינו ונביאים הקדמונים ואנשי כנסת הגדולה שעשה גם כן פעולה במעשינו הטובים, שאלו החסדים נתגלה בכל שנה ושנה ובכל דור ודור ומאירים אלו הנסים לפי גודל מעשיהם אשר עשו הקדמונים שיתגלה תמיד, עשאו יום טוב, כגון חנוכה ופורים ושלוש רגלים. אבל במלחמות סיסרא וסנחרב וכדומה להם, ראו הקדמונים שלא היה כח בידם שיתגלה זה ההארה לזה הנס והחסדים ההמה בכל דור ודור ובכל שנה ושנה, לכן לא עשאו ימים טובים.

וזה היה כוונת אנשי כנסת הגדולה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, כלומר, שאלו החסדים והניסים וההארות שהיו אז בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול,

נתגלה עד עכשיו, בזמן הזה. וגם בנוסח ד'על הנסים' נאמר גם כן 'ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה', ולכאורה תיבת 'ופורקן כהיום הזה' אין לו הבנה. ולפי עניות דעתי יתכן לומר, כלומר, שכהיום הזה הפורקן והתשועה שהיה אז בימים ההם, בימי מתתיהו כו'. וזהו 'לשנה אחרת עשאו יום טוב וקבעו' → בהלל ובהודאה (שבת כא, ב), כלומר, שקבעו שאלו ההארות והנסים והחסדים יהיו תמיד, ובזה אנו ממשיכין ההארה תמיד בכל זמן. וזה 'קבעום', כלומר שקבעו אותם בכל דור ודור. ועוד נבאר אם ירצה השם.

והנה דע, שעל ידי הניסים ניכר לעין כל שהעולם הוא מחודש, ושיש עילת העולמות מחודשים חוץ ממנו יתברך שמו, כמבואר בטור (אורח סי' רעא) על קידוש זכר ליציאת מצרים, וברמב"ן בחומש בהרבה מקומות, ובפרט בסוף פרשת בא (שמות יג, טו) וביתר מקומות מבואר שעל ידי הנסים ניכר לעין כל שהעולם הוא מחודש. וידוע שכל מה

נס לאבותינו, על כן צריך לומר 'בימים ההם בזמן הזה' כאילו אומר 'בימים ההם' בכ"ה לחודש. והו, דהא בעובר במקום שנעשה לו נס אומר 'ברוך שעשה לי נס במקום הזה' כדאי' בסי' רי"ח, ולא אמר 'ובמקום הזה' לכלול ג"כ שאר ניסים נסתרים. אלא דאין זה בנוסח כלל וטעות הוא לומר 'ובזמן הזה' בוי"ו. כנלע"ד. ע"כ. ד. ועי' דרושים לחנוכה ד"ה מה שהקשינו בספר קדושת לוי שחיברנו, שביאר רבינו באופן אחר מה שלא קבעו ימים טובים על הניסים דסיסרא וסנחרב. ה. ראה בית לוי כאן. ו. עי' דרושים לחנוכה ד"ה בנוסח הברכה: והשם יתברך ברוך הוא משפיע בימים הללו לעמו תשועה ופדיון, וזהו שאנו אומרים בשמונה עשרה 'ולעמך ישראל עשית כו' כהיום הזה', כהיום דייקא, רצה לומר דגם היום התשועה ופדיון בימים ההם כמו בעת ההוא. ע"כ. ז. ז"ל הטור: זכר ליציאת מצרים כו', והרמב"ם (צ"ל: והרמב"ן) כתב שהשבת עצמו זכר ליציאת מצרים, כי בעבור היות יציאת מצרים מורה על אלוה קדמון מחדש חפץ ויכול, על כן כתוב בדברות שניות 'זכרת כי עבד היית בארץ מצרים וגו' על כן צוה ה' אלהיך לעשות וגו', שאם יעלה על לבבך ספק על השבת שמורה על החדוש ועל החפץ ועל היכולת, תזכור מה ראו עיניך ביציאת מצרים. שהוא לך ראיה ולזכור כו', ויציאת מצרים זכר לשבת, כי יזכרו בו ויאמרו כי השם מחדש בכל זמן אותה

שניכר בעולם של מטה, גם בעולמות העליונים עושין כך רשימה, וגם בעולמות העליונים השמחה של התחדשות. ו'חנוכה' הוא לשון התחדשות, כמו 'מזמור שיר חנוכת הבית' (תהלים ל, א). וכוון שעל ידו נתגלה לעין כל שהעולם מחודש, ובחינות התחדשות העולמות העליונים, לכן נקרא חנוכה, לשון התחדשות.

וגם נקרא חנוכה, כידוע שכל הטובות של כל השנה נכתבו ונחתמו בראש השנה ויום הכיפורים ובשמיני עצרת, ומתגלה בכל יום ויום, כאשר אבאר בסודות ראש השנה בסייעתא דשמיא. ובחנוכה

[נתגלה] מה שנחתם בראש השנה ויום הכיפורים החסדים של חנוכה, שהמה קבועים תמיד כמו בזמן מתתיהו וכו', ובפורים נתגלה החסדים מה שנחתם בראש השנה ויום הכיפורים ושמיני עצרת החסדים של פורים י, וכן של פסח, ושל שבועות י. וההארה ראשונה של כל השנה אחר ראש השנה ויום כיפור ושמיני עצרת הוא חנוכה, שעדיין לא היה שום יום טוב משמיני עצרת. לכן נקרא 'חנוכה', לשון התחלה וראשון של כל דבר נקרא חנוכה, כאשר כתבנו למעלה לשון 'חנוכת הבית', והוא ההארה ראשונה שבשנה, לכן נקרא חנוכה י. והבן י:

קדושה שניה

ועתה נבאר למה לא נקבע לקרות מגילת חשמונאי ובניו כמו מגילת אסתר. כי דע, על ידי מעשינו הטובים מתעורר התעוררות העליונים (עי' זוה"ק ח"א פח, א),

ועל ידי הדיבור של עמו בני ישראל מתעוררין אותן האותיות שנתעוררו אז בזמן הנס, כי כל מה שאדם מוציא מפיו הוא ממשך לעולמות התחתונים אותן

ומופתים ועושה הכל ברצונו, כי הוא אשר ברא את הכל במעשה בראשית. ע"כ. ח. עי' של"ה פ' וישב חלק תורה אור בהגה"ה. וראה לעיל ריש פרשת ויצא; פרשת וישב סוף ד"ה ובגפן שלשה שריגים. ט. ראה ר"ה טז, ב: אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן שלשה ספרים נפתחין בראש השנה כו', בינוניים תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים, זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה. ע"כ. ועי' פרי עץ חיים שער הלולב פ"ד: שילל הושענא רבה אז נכתבין הפתקין, וביום הושענא רבה נמסרין הפתקין כו', וביום שמיני עצרת הוא 'חותם כו'. ע"כ. ועי' בס' עשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו מאמר חיקור דין ח"ב פרק כו-כו מה שכתב בענין החתימה בשמיני עצרת. י. עי' דרושים לראש השנה ד"ה בנוסח זכרינו. יא. ועי' דעת משה מרמא"ב מקאזיניץ דרושים לחנוכה ד"ה איתא בהגהת מרדכי: דהנה הרב הקדוש מו"ה לוי יצחק האב"ד דק"ק ברדיטשוב זצלה"ה אמר, כי בודאי אי אפשר להתקיים הפסקים והפתקין כפי שנכתב בראש השנה ויום הכיפורים, אמנם מתמתקין מעט מעט עד גמירא בחנוכה ופורים. ע"כ. יב. ראה בית לוי כאן. יג. ראה בית לוי כאן. יד. ועי' באופן אחר בס' תולדות אהרן דרוש לחנוכה ד"ה אלהים יחננו: ושמעתי ממורי ורבי הגאון המפורסם אורי ישראל מו' לוי יצחק ז"ל, שכשארם עושה דבר חדש נקרא זה הדבר 'חינוך', שמחנך את עצמו לדבר זה, וזה הוא 'להדליק נר חנוכה', היינו כשורצה להדליק הנר שהוא האורות שלמעלה, 'חנוכה' הוא לשון חינוך, היינו שיהיה בעיניו בכל יום כחדשים, ועל ידי זה יתחזק את עצמו ויעבור במסירות נפש, ויפתחו כל השערים, ויבא עליו כל הקדושות, ויהיה מרכבה

3

להתחיל מנהג קלח אצילות מיום ז' אייר עד יום ל"ג לעומר והנה יום ז' אייר הוא ממש הדיפת מיום ל"ג כי אז הוא הוד שצדק להעולים ומפארת שנתפאר' להיורדי' מתחילים להמאכל וציוס ח"י אייר הוא היפך [מיום ז' אייר כי אז הוא הוד שצדק להעולים] ושמים זו ומה שכתבתי מהעלאה ממה למעלה כן הוא כי כל ימי הקפיר' מונחי' צין יום שבת ליום כון כי ממחר' השב' חספרו עד יום כון וידוע מדה שבת התחנכה ונון אימח' עילאה הרי שעולים זו וכנ"ל ולפי דאי' צמדרש שמיום שכלה החכרה שהוליא ממלר' הלכו ג' ימים צלא לחס ואח"כ ירד המן א"כ הי' הורדת המן ציום ל"ג צעומר ורשו' לעשות לזה זכר טוב אך הוא נגד ש"ס פר"ע וס' הארכתי מ"מ לעשות יום שמחה והדלקה וצמקוס ידוע דוקא שיהי' תל תלפיות שהכל כפנים לשם לא ידעתי אם דשאים לעשות כן והוא כעין מ"ש רבצ"ח צמי סגדר לקצר שמואל הנביא יע"ש וכבר עלה צלצי לומר לפמ"ש רמב"ן צאגרת הנפלא שלו שכל מקום המקודש יותר מחברו חרוב ושם יותר מחברו ע"כ הואיל וצער"ה עדיין לא הגיע עד עתה זמן צנינו ע"כ הי' זאת כדי שלא יחישצ ירושלים ציתר עז כי לא זכינו לכך מי יתן ויזכני הי"ת להיות ממישצים של ירושלים ועכ"פ לא ממחרקים וממחריצים ח"ו להאריך גלות ישראל :

צעה דוקא וא"כ הי' יולדק קלח דצני צה"ג שהארכו צו רמז"ס ורמז"ן צשצרים דק' המלות אלא עכ"פ לא הי' לו למרותו מ"ע צפ"ע כיון שהוא כלול בכלל ספור י"מ וכימי לאחנו ממלרים יראנו נפלאות ונזכה לישועות הנצלות צצ"א- הכי' ימיצ צצרעא דחשוכא ומילין ללד עילאה ממלל צרוח נמוכה ורולי לכשיגיעו הדברים לארץ נכונה יתעורר ויתקדשו פי שנים צצחמה וצחצונה וצדעת וצכל מלאכה ועד"ו נתעלה תלמוד צכלי על ירושלמי אחר שנתקבל סס והיתה הרומה צדין וצהלכה אי" :

תשובה רלד

חתיים והסלוס לנופך ספיר ויהלוס ה"ה ירד ה' וירד נפש כל חי ה"ה גלון עולם תפארת ישראל פאר הדור צוד הזמן כ"י ע"ה פ"ה קש"ת מהו' זלמן מרגליות נ"י מללאין לאחנו לחיי רב צצנן וציתו צרוך יאמר לעומתו יפולו עוד חולה מעין נגחו אצרי קהל עדתו שכה להס ליהנות מזיו שכינתו עוד חליף כח יעל אצרי ככשר יסוכך עליו צצצרתו גם עד זקנה וציהב יבוצ צעוזה לאורך ימים ושנות חיים אמן : —

לפסן ליון לא אחסה ולא אשקוט עד ילא כנונה אור משפט לרק צעצה"י צאלו הצלמרי' מנני צמכצני הרשטון ו"כ הגלון כ"י צנה עליו ליון המלוין צהלכה ירד לעומק יהושפט צאורך ורוצח צדרכו צקדש ממש לא הניח מקום להצגדר צו ולא חס צלי עידור ומי ישרד עמקוס אחריו ומי יסקל אצני קצשו אצרי צנה מלורה למורה ולתעורה צכל זאת לא אציב ידי אמר מצדוק עד מקוס שידי הכהה מנעת למוספות ולא למגרינת והחונן דעת יתן חלקיו צחורתו מקוס שעת לעקר ועת לעעת : —

במה צרמזתי צמ"ש צס' צדכי יוסף ק"י רכ"ה צמילוק לרקיה להקדים עושי מלה ופועלי לרק יוצר מן השאר והגחנו ג"כ שיצבת ירושלים חשיבה משיצבת שארי מקומות צא"י א"כ ממילא יס ליושצי ירושלים קדימה מה ליושצי שארי ערי א"י וכל זה צרוך ופשוט לכאורה : —

אלא צמ ש שפוטו צעניי שיצבת ירושלים יס צה מלה יותר נישצי' שארי ערי א"י והצלתי צפשיטות מומתי' טלחי כחצנות דהכל מעלין לירושלים וזה אפי' צז"ה צכל הפוסקים דאפי' להמרדכי והג"א דכ' אשה צז"ה : לא יכלה לכוף האיש מ"מ האיש יכול לכוף א"כ ש"מ דמלה איכא וא"כ היושצ צה עוסק צמלה עפי ורשו' להקדימו עכ"פ ועל זה כ' והאריך הדת גלונר נ"י צפירושו' סוג' על דברי הג"א שהמה כפלאים לכאורה דאפי' אחר ההגה' דירושלמי מיידי צז"ה וכן הוא צבתו' מיי' ק"י כ"ח מ"מ מה שמקיים ומתני' מיידי צזמן שצ"המק קיים שאז הוה המלה עפי לרור צירושלים מצד"י עכ"ל דבר זה אין לו שחר דאפי' כימח צירושלים אין סוס מעלה צז"ה מצשאר א"י מ"מ א"י עדיף מח"ל צכל הזמנים צלי ספק וא"כ מ"מ אחר צירושלמי צז"ה אין אשה מעלה מח"ל לא"י והגלון נ"י כדרכו צקדש נחית צי' עפי והעמיק עיונו כמבואר צצריכות צתשובתו והנה מ"ש הצ"ח "משרה" לא תוכל היס לכוף אותו צז"ה מצוס דוחק מזונות והקשה הד"ג חיצת ממור' לא"י אצל מאי לירושלים וכי יס דוחק מזונות צירושלים מצד"י וזה י"ל משוס שיצבת כרכים קשה ופירש"י צקידושין מ"ט שהיוקר מלוי צצכך וירושלים כרך היס וכדמייתי ש"ס צכחצנות ק"י ע"כ מקרא ויצרכי העס לכל האנשים המתנדבים לשבת צירושלים אך דא"ל לכוון זה צלטון מרדכי והג"א דמקיים דהוה מלה עפי וכו' משמע משוס מלה אמלינן ענהו והיוחד עוב הנה' פרישה מלה עפי לרור צירושלים מצד"י כלומר צז"ה ליכא מלה לא מח"ל לארץ ולא מח"י לירושלים ואפשר דהר"מ גופיה לא ק"ל הכי לדינא כהירושלמי אלא דה"פ הירושלמי ומייתי רק דאי' מיני' דלא כד"ר דיפה כח האיש מהאשה אצל צהא דאיכא מלה צא"י מח"ל צז"ה לא ק"ל כיון שצש"ס דילן לא מחלק צכך ומו מראמתי' צגיטין מ"ה וכן פסקו הפוסקי' העבד כנעני צז"ה צצדח לא"י כוחצ לו לרור שער על דמיו ועושה אותו צן חורין והיינו מקיפס דמשמתינו אין הכל מוציא' ומקרא לא חקביר עבד ומכ"ל דלמא דוקא צזמן שצ"המק קיים אצל צז"ה לא עדיף עבד כנעני מאשה דהורע כחה צז"ה מצזמן הצית דלמא עבד כמו אע"כ גמ' דידן לא ק"ל הכי והר"מ גופי' לא קאמר אלא צפ"י הירושלמי ולהוכיח נגד ר"ת אצל צגוף הדין לא פליג וזה דלא כחלקת מחוקק סוף ק"י ע"ה : —

ופר"מ הד"ג מיייתי ג"כ דומתי' צז"ה מצדאמר הכל מעלין לירושלים אפי' מנהו היפה לנוה הרעה וצזמן שצ"המק קיים ליכא נוה דעה צירושלים יס לדחות דמשוס הא לא אצרי דכתיב ויצרכו העס לכל האנשים המתנדבים לשבת צירושלים משוס דשיצבת כרכים קשה ופירש"י מרוחק הצתים והאוריד וצמתני' אמרי' לא אמר אדם מעולם לר לי המקוס שאלין צירושלים ולא אמר ולא נרחק אדם מצ"המק עלמו עמדו לפופים דק ההסתחוי' היס צנס שמשחחוס ורומיס

ומאוד תמהתי על דברי י"ג הגלון מהו' עמרת כ"י מוחזקי צו שהוא צקי מצדרי תורה ואך הפעס לא כוון יפה צמ"ש ורמז לעיני צמשו' מהמתי' סימן כ"ט דצ"ה צין חילוק מקומ' הנה הגלון הנ"ל כן מציטליא למהר"מ אלשקר צירושלים שאין לו להשתרר עליו ותלמידי' אע"פ שהוא יושצ ירושלים ומעמה אס נצין הדברי' כשפטון ואין צין ירושלים לאיטליא כלוס א"כ מה"ש שאין מעלה ליושצי א"י צשצארי קהלות דעכ"פ איכא פלוגמא אי קדשה לע"ל ומקוס מקדש ודאי קדשה לע"ל ואנשי ירושלים קרובים עכ"פ טפי למקר' מקדש ההוא משארי יושצי א"י אצל חלילה לא הימה כך כוונת הגלון ז"ל אלא לענין השתכרות החורה שיהיו צני ח"ל מחויבים להיות נגדרים אחר צני א"י צגזרותיהם ותקנו' ומכ"ש יושצי ירושלים טחלמ' מליון חלא תורה וזה צטל עתה צערה' ואדרבה אפשר צכל עדיף מא"י מפני שהוא מקוס ישיבה טפי ויעיין צלח"מ ספ"ה ממלכ' ומימי הר"ק ויליך אין מעלה גם לארץ שבער לשארי ארלות לענין סדרו' החורה אצל מענין קדושת המקוס לא דבר הגלון ז"ל וכיון שלא דיבר הגלון מהרמ"פ ז"ל מזה נחזי אכן דתן הכל מעלין לירושלים אפילו אס רוצא גויס כמבואר סס ופסקו צמ"ע ש"מ אפי' צז"ה הדין כן ומהר"ק שרש ה' כ' צזמנו אין לך מלה גדולה כזו לצנות ציהכנ צירושלים ע"הק מקוס מוכן לעלות חפלה השמימה וכו' וצקוף השרש ההוא כ' ור"ל כדי שיהי' להס צצכות העמידה סס כי רצ הוא כי סס ליוה ה' אה הצרכה לצרך צצמו ושכרתו עכ"ל וצתשו' מ"ה צללאל אשכנזי ק"י ע"ו ד"ה ונס צדמי צתים הללו וכו' כ' שיערערו על הדירה צירושלים וסוד אפי' על עולי' רגלים ואס אין ירושלים ח"ו אין צברון (כנ"ל) עכ"ל צע"כ לא הצנתי איה חלח שיצבת חצרון צירושלים אצל עכ"פ מצואר דמשוכה למעלותא ישיבת ירושלים משיצבת שארי מקומות שצ"י א"כ ממילא י"ל אפי' היס הת"ח צשצארי מקומות שוים לירושלים אצל עכ"פ ממילא אינהו טובי' צמעשה המלה צשיצבת ירושלים ויעיין צס' צדכי יוסף סימן רכ"א מענין קדימת צעל מעשים ומכ"ש כשצניהם חכמים דיש קדימה לצעל המעשים :

איברא דהרמז"ס צהל' אישות מייתי חך מתני' הכל מעלין לא"י והכל מעלין לירושלים ואמנס לא מלאחי לו צהל' מתנות עני' חך ספרי פ' ראה דיש להקדים עניי א"י ולא מייתי דק קדימת דפ' איזהו סך קרובין מעניי עירך וכשאני לעלמי אמתה דקרא אס כסף תלוה לא מייתי צפורענות ח"ו שירורו ישראל צח"ל צזמן שיושציה של א"י צחוכה דנראה דאפי' כשעושי' דלנו של מקוס לא הוצטח שיהיו צהס ענייס שלריכים להלוות לפי שעה אע"ג שהוצטחו אפס כי לא יהי' כך אציון שילטנדך ליטול מתנות צאדם אצל שלא יהי' עני שילטנדך להלוות לא הוצטחו א"כ מיירי קרא דאס כסף תלוה צשעו' דלנו וכולס יושצים צא"י ולא הולרך קרא לקדימה לעניי א"י אצל קרא דפ' ראה מיירי להדי' צשצאין עושי' דלנו ולא יחדל אציון וכמו שהי' צזמן צית שני וזו יס קהלות ישראל צח"ל הולרך לומר צארלך להקדים עניי א"י לעניי ח"ל כך הי' נלע"ד אלא שמרמז"ס נראה דלא פסקו כלל להך ספרי וצ"ע :

7 ←

ובבר הארכתי יותר מדי ולקיים צצחמה אומר מ"ש לעיל דקביעת יום מועד ציום עשיית כס הוא ק"ו דאורייתא ולפע"ד לפ"ז יוס פורים וימי חנוכה דאוריית' הס אך מה לעשות צהס אס לשלוח מנות או להדליק נרות או לעשות זכר אחר זהו דרצנן והעוצר ואינו עושה שום זכר לימי חנוכה ופורים עוצר על מ"ע דאורי' אך העושה שום זכר יהי' מה שיהי' עכ"פ ציום א' מימי חנוכה ואפי' לא הדליק נרות ולא שלח מנות צפורים וכדומה אינו אלא עבריין דרצנן ואפשר קריאת הלל ומגילה הוה ק"ו דאורי' לומר שירה כמו שזוה צפסקא לספר י"מ צפה ה"כ ממות לחיים חייב לומר שירה

שאלות ברך אחא אין
עב פירוש הרמב"ם שאלת הרמב"ם

העמק וישרה שאירתא כו שאלה חסא

ראשון ציין במגילה שם על קריאת המגילה לדורות, והרי אין צדק קיו, כל ליק וחדרבה כבא מוכן כל דמי שם נדי זי
שאמר אסתר קבעו לדורו ולא רלו עד שמלאו רמז מבי"ת, ואמאי לא זכרו מקי"ו, אלא ודאי כל מה שאמר
ברוביק לקרות היונו בלוחו שנה ונתחדש ע"י נביאים שנייבס מקי"ו לקרות ככל ישראל, אבל לדורות אינו אלא
מדרכון, ומכ"מ לא מיקרי שהקיסר מי"ע, כיון שכבר עיקרה יש מכ"מ. וחדע שהרי תפלה מדרכון, והנביאים
שאירת שר"ם

קבעו לישראל צלרף כוכ"ג,
ודוד ודניאל קבעו חובב
לעלמס, אלא כיון שעיקרה
מכ"מ לי"מ לשיטת הרמב"ם
שכי מלוב להפלה כלל יום
פעם אי נוכ"ח, ואפי' להרמב"ן
מכ"מ מלוב להפלה צעת
לרב וכמשי"כ הרמב"ם ריש
כי תענית, ועי' מש"כ הרמב"ן
בפר"מ מע"ה, ומש"כ הוסיפו
חכמים וקבעו לדורות גי
תפלות וכ"ג כיון שעיקר
הודי על הכס מקי"ו, שוב
מלו חכמים לקבוע מלוב
הדודי לדורות, וזממאל דבר
נוצן דמלות חובב גי"כ
בלוחו שעה כי מכ"מ
וכסתא כול דרכון. ולא
כמשי"כ הגאון ולדיק חסם
קופר וי"ד קי רלי"ג דקביעת
יום מועד על הכס לעולם
מכ"מ ומקי"ו דגאולה וילריס,
וגם כלל דחובב מכ"מ כמו
בגדה דפקת, ולא נראה כלל,

משום דגבר עלינו חסדו הללו את ה' כל גוים אלא
הכי פאטר הללו את ה' כל גוים מה דעביר עימכון
וכ"כ שכו אנן דגבר עלינו חסדו וכד מטי דוכתא
דאי"תריש להון ניסא * כנון מעברות חים ומעבר
הירדן ומעברי נחלי ארנון ואבני אלגביש בבית הורן
ואבן שזרם עוג מלך הבשן למשה ואבן שישב עליה
משה כשעשה מלחמה בעמלק ואשת לוט וחומות
יריחו שנבלעו בסוסון כולן חרואח אותן צריך ליתן
חודאה ושבה לפני המקום (ג) מעברות חים דכתיב
ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים מעברות הירדן
דכתיב ויעמדו הכהנים נושאי הארון ברית ה' בתוך
הירדן מעברות נחלי ארנון דכתיב על כן יאמר
בספר מלחמות ה' את הוב בסופה תנא את הוב
שני מצורעין היו והיו מולכין בס"ף סחנה ישראל
אתא אמוראי עכרו להו נסירתא דיתרבו בהו * אמרו
כ"ג
כי אתו ישראל לביעבר ניפוס עליהו ונספלינהו ואינהו לא הוו ידעין דארנא כסני
קמיהו דישאל דמא סביך טורי כי אתא ארנא אדיבוס טורי בתדי הדדי ומסלינהו
ודא דמיהו לנחלי ארנונא כי אתו את הוב גליאו להון לישרי אמרו שירה שני
ואשר הנחלי ואבני אלגביש תנא אבנים שעמדו על גב איש וירדו על גב
איש י"י עמדו על גב איש (ג) זה משה דכתיב ביה גם האיש משה ואומר ויחדלו
הקולות והברד וירדו על גב איש זה יהושע דכתיב ביה ויחי הם בסודר בית הורן
וה' חשליך עליהם וגו' ואומר מה לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו ואבן שזרם עוג

לא קסרו על גב איש זה משה
דכתיב כי גם האיש משה וכו'.
במגילת דברטא (ד'): מלי אבני
אלגביש תנא אבנים שעמדו על גב
איש וכו' עמדו על גב איש זה
משה דכתיב והאיש משה עמו מלך
וכו'. ונקוט' שרי המלחמה כהנתי
פעם שהניח השמים והאיש משה
עמו מלך דכתיב כפי נכעליך,
ועיק קול המוקדס כפי כל דכתיב
גם האיש משה גדול מלך וכו'.
היום הזה ראו כי על האמת
נסחם השאלות הכי לימא, גם
ביומא (טו) דקאמר ולימא משה
דכתיב והאיש משה עמו מלך, וכן
במסכת (יד) דיש לנקד בלוחן שזכ"ח,
הארכתי קול נקוט'רם שהים היל
קצת משם בלתי.

ברכות יז

שם כל העין

דאי"כ הואך בטלו מגילת תענית ושכחו אותם הימים ממנו, אלא עיקר חובב צרכי מדרכון. וכ"כ מנאר בלשון
רמב"ן בפר"מ שורש א', בהשפטו עם הרמב"ם ז"ל, והכסיס להבטי' דכלל דתג דאורייתא כי צרכי"ל בשני ממקי
צרכות אמרו בכלל ובמגילה מכו שופקו כו' כלל דרכון לכשי"כ כו', וזה מראה שכו מדרכי"ס. אבל אפשר שעל
יוני חובב ועל ימים שאין יחיד גומר בהם את הכלל נאמר כו', כרי מנאר כדנריו. וראיתי בקי
במאורי חיי מי מגילת, שאם אין לו מגילה צפורים חייב לקרות הכלל למי"ד במגילה שם ד' י"ד דלכתי אין
אומרים כלל צפורי משום דקריאתה זו כלילא ולא זכר חידוש זה צפורים. ולעני"ד של תשובה כיון שעיקרו
צרכי"ו אינו אלא מדרכון, אין לנו אלא מה שתקנו, וכל שקלא וטריא דהש"ס אינו אלא על עיקר חתקס למכ לא
תקנו לומר כלל, ועכשוו שלא נתקן מאחה טעם שכו שוב אין לנו לומר כלל. חדע דלמי"ד הטעם שלא תקנו
לומר כלל משום דלכתי עבדי החשורוש און, וכי צניח שני בשעה שכיו שפיר משעבוד לגמרי, היו אומרי כלל
צפורים, אלא ודאי אין לנו אלא מה שכתקינו אז, וכבר השיגו בקי צרכי יוסף ובפמי"ג קי חרלי"ג עלה דכמאורי.
וכבר דרשכ שהציו רביו אי צגמ ככי, אלא כ"ק הללו את כי כל גוים אגבורות ונפלאות דעביד בהדיהו
כשי"כ און כו', ורבינו כי הללו את כי כל גוים מה דעביד עמכון כשי"כ און כו' ולגי בגמרא כי במשמע נפלאות
דעביד בהדיהו צמנים שעברו, דאי בשעת הכס מה לי גוים או און, אלא כ"ק דלשעבר עשה נקיס ענוס, וכשי"כ
און שמומדים כרך, ואי"כ במשמע פ"י הכלל על נקיס שעברו, אבל לגי רביו דלא זכר נקיס ונפלאות הכי"פ מה
דעביד עמכון, פ"י בדרך הטבע, וכשי"כ און שמשליח לעשות, אבל הכל בשעת החסד. וגם לנפקת כשי"ס הכי"פ
אגבורות ונפלאות ידברו מקהרי הטבע שס קליס בערך דילן, אבל כלל בשעת הכס, ועי' מש"כ בלוח ז' צקי"ד.
(ג) משברות הים זכתיב וביי הלנו ביבשה בתוך הים. בגמרא אי שג"י ויבאו צ"י בחון כ"ס ביבשה בלוח מקרא
קודם. ורבינו דייק וכתב במאורה, ללמדנו שאין לברך אלא על מקום שנגמר הכס, ולא במקום שהחיל, וקרא
דיובאו צ"י וגו' עוד לא נגמר הכס עד שילאו מוננו בשלוס, אבל הכי קרא וביי הלנו ביבשה וגו' פירושו שהלכו
בכולו עד שילאו, אז אמרו שירכ. וכוספתי דבר צביאר החורב צ"י ושלח, דאפי' מי שילא מלרכ ולא
בכסיק לברך עד שנגמם לרכ אחרת, אין לברך בגומל עד שיהלך מהלכה השניה גי"כ, ובכחתי ע"י ראי' מדבר
כי ליעקב בכליכחו לניה און, ועב שם ועשה שם מזבח, וביארנו מי"ש ושם שם, שלא יקום את המלכה ובכסף
שגזר עד שיחשב, וידע שחלך מלרת שסס, וכי העיכוז הזה עד מאמר הקב"ה שנית בברכה אינו אי שדי וגו'
ועס בילרנו צקי"ד. (ד) זה משה דכתיב גם האיש משה וגו'. ובכתי' הוסי' עמדו ע"ג איש זה משה, שאמר
ויפרוש

כ"ה

כ"ה

7

בצירוף אשה אשר נעשה הנס על ידה (כי הוד הוא בבחינת נוקבא איהו כנצח ואיהי כהודי²), על כן גאולת מצרים התחילה להתנוצץ על ידי בתייה בת פרעה, ובסיסרא היתה דבורה (ונ"ל שגם בצאתם מגלות ככל בעת שנהרג בלטשצר נאמר כספר דניאל נה ז אשר אשת בלטשצר יעצה אותו להביא את דניאל לפתור לו כתיבת המלאך ביה בליליא קטיל בלאשצר [שם ל]), פרס ומדי על ידי אסתר, וזן על ידי יהודית כנודע³, אבל הגאולה העתידה ב"ב בצאתנו מגלות אדום תהיה על ידי הארת נצח (ולהיות זה לעומת זה כתיב בהו ויז נצחם על בגדי [ישעיה סג ג], שתתבטל נצחון האומות) על כן תהיה גאולה נצחיית (וזה מה שנ"ל שעל כן כל השירות

היה לשון נקבה⁴) שירה ולעתיד ב"ב אז יושר השיר הזה [ישעיה כו א] לשון זכר⁵, הכן הדברים), והנה אחר גלות יון שוב לא נשאר בחוב עלינו רק הגלות הארוך הזה שתהיה הגאולה ב"ב על ידי הנצח, והנה כתיב הוד והדר לפניו [תהלים צו ו], הוד כפשוטו, הדר הוא נצח* (כנודע⁶), על כן תקנו בגאולה הזאת מהדרים, להיות שהיתה הגאולה האחרונה שנעשית על ידי ההוד, והתחילו להמשיך בפעולת נר מצוה הזה הגאולה האחרונה שתהיה ב"ב על ידי הנצח שנקרא הדר, ונקרא המדקדק ביותר במצוה זו מהדר, שכוונתו להמשיך גאולה יתירה מכל הגאולות היינו מבחינת הדר, הכן, ועוד יתבאר אי"ה.

*הג"ה ומתבונן לפי"ז ענין נחמד מה שנמצא בגמ' [נרכות נא], שאמרה יתא ממהדורי מילי, ולא דבר ריק הוא, ונ"ל בהקדים דברי המשנה בספר יצירה [פ"ה] המליך אות ה' צשיחה וקשר לו כתר וכו' וזר זו טלה בעולם וניסן בשנה ורגל ימין ננפש זכר ונקבה, ודקדקנו לשם [מודש ניסן מאמר א' אות ה'] מה שייכות יש לרגל ימין צשיחה, וע"פ הנ"ל יונת, רגל ימין הוא הרומו לנצח⁷ אשר על ידו תהיה הגאולה האחרונה ב"ב צניסן נגאלו וצניסן עמידין להגאל [ר"ה יא], ואז תהיה עיקר השיחה בנפלאותיו, הנה ימים צאים וכו' ולא יאמר עוד חי י"י אשר העלה את בני ישראל ממצרים כי אם חי י"י אשר העלה ואשר הביא וכו' [ירמיה טו יד], ותהא סיפור יציאת מצרים טפל לסיפור

ביאור הצבי והצדק

צו בליקו"ת פר' עקב כתב כן בשם הוזהר אבל אין בוהר שלפנינו לשון זה, ומצוי בכתבי האר"י בכ"מ ע"י עץ חיים שער ל"ה פ"ה, והכונה היא נצח בימין בחינת דכורא והוד בשמאל בחי' נוקבא.

צח) כמבואר במדרש מעשה יהודית ומוכא בר"ן שבת כב: ד"ה אמר רבא וכו' דיהודית כחו של יוחנן האכילה לראש האויבים גבינה לשכרותו וחתכה את ראשו וברחו כולם, וע"י שו"ע אר"ח סי' תרע"ס ב.

צפ) כ"כ הארז"ל שם כל הגאולות ראשונות היו בסוד ההוד ולכן כל השירות הם כלשון נקבה דאיהי בהוד וכו'.

ק) שהש"ר פ"א ל"ו למה נמשלו ישראל כנקבה מה נקבה זו טוענת ופורקת טוענת ופורקת וחוזרת ופורקת

א) זוה"ק ח"ב צ"ח ע"א, הוד והדר לבשת, אלץ תרין כדי ערבות, עיי"ש שבדי ערבות אלו נצח והוד, וע"ע פע"ח שער הזמירות פ"א, הדר זה נצח.

ב) נצח והוד הם תרין ירכין דגופא נצח רגל ימין הוד רגל שמאל.

7 ← **עוד** אבאר מה שתקנו במצוה הלזו מהדרים, הגם שעל פי הדין יוצאים **נר איש** וביתו [שבת כא:], עכ"ז תקנו מהדרים ומחדרים מן המהדרים מוסיפין והולכין, רמזו גם כן מעלת התורה הרמוזה בנר מצוה הלזו ומעלת חכמת התורה על כל שארי החכמות, והנה כל החכמות כששומע אדם איזה מושכל מחכם אחד ונתפס הדבר בשכלו שוב אין מן הצורך לו לחזור עליה כי לא יוסיף אומץ בה, מה שאין כן דברי תורה אם שמע איזה שכל מרבו אם יחזור הוא על לימודו כמו פיו יתוסף בה אור ויתבונן בשכלו עוד איזה מושכל נולד מהשכל הראשון ששמע מרבו (בווהר בראשית קצ"ב ע"א תא תזי האי מאן דאסתכל במה דאולף מרביה וחמי ליה בההיא הוכמתא יכיל לאיתוספא בההיא רוחא יתיר⁸), וכן בכל פעם שחוזר על לימודו

יתוסף בשכלו אור חדש, וז"ש רז"ל (עירובין נד:): למה נמשלו ד"ת לשדים, מה הדר הזה כל זמן שתינוק ממשמש בו מוצא בו טעם כך ד"ת בכל פעם שחוזר על לימודו יתוסף בשכלו אור חדש] כי דברי תורה חיות הנה ומולידות בכל פעם אותיות וטעמים חדשים מתוקים מדבש ונופת צופים⁹, וזהו שתקנו בנר מצוה הלזו הרמזו לתורה יוצאין בנר איש וביתו אחד מדליק בשביל כולם (היינו כמה תלמידים שומעים הלכה מרובם ויוצאים בזה ידי חובת תורתם כי שומע כעונה), והמהדרין נר לכל אחד (היינו כשהם מהדרים וחוזרים על לימודם) יתוסף אור לכל אחד בפני עצמו, מוליד כל אחד שכליות חדשים ערכים ומתוקים לנפש ולגוף, תתענג הנפש בתוספת אורה כמו שכתב הרמב"ם מי שלא טעם טעם התרת הספיקות לא טעם טעם מתיקות

גאולה אחרונה [נרכות יב:], שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו [תהלים קה ב], אם כן בעת פעולת רגל ימין נעימות צימין נח אז תהיה השיחה בכל נפלאותיו צניסן יציאת מצרים טפילה וגאולה האחרונה עיקרית, ולפי מ"ש הדר הוא נצח, וזה הנרמו בדברי רז"ל ממהדורי מילי, והוא דבר נחמד¹⁰, ועיין מה שכתבתי במאמרי חג הפסח, ומצין עוד שהמאמר הזה ממהדורי מילי ילא מפי אשה יתא אשת רב נתמן, מתבונן עפ"י הדברים שכתבנו שכל הגאולות היו על ידי אשה (מבחינת הוד שמאל), ואתא דדברא [לשון דיבור] לא שכיחא [נרכות ג:] כי אשה אין לה פה, והתוצעת בפה יולאת וכו' [אנהע"ז סי' קט"ו ס"ד], על כן השיחה תהיה מבחינת רגל ימין כשהיה הגאולה נצח (בחינת דכורא ימין), וזהו שרמזה האשה יתא מה שהקפידה שלא נתנו לה מן כוס של צרכה הנימן צימין [נרכות נא:], ואמרה בלשונה ממהדורי מילי, הכן הדבר.

ביאור הצבי והצדק

יתירה להתבונן דבר מתוך דבר.

ד) ע"י דרך פקודין מ"ע א' אות כ"ו כתב, בזאת המצוה אפשר לקיים בכל עת ובכל זמן מצות פריה ורביה כתורה להוליד בכל פעם שכל חדש בתורה וכו' עיי"ש.

ה) מהדר לשון חזרה כמו הדרן עלך וכו'.

ו) פירוש שהמילים והדיבורים בסיפור נפלאות ד' יהיו מעניני 'מהדורי' היינו 'הדר' בחי' נצח שהוא הגאולה הנצחית.

8

מימיו^(ז), והמהדרין מן המהדרין מוסיפין והולכין, היינו רמז בתורה כל מה שחוזר גם על מה שחזר כבר, מוסיף והולך ומוליד אור חדש (ולדעת בית שמאי פוחתין והולכין נמי ניחא, דס"ל דלרמז הזה מהראוי לפחות בכל יום, כי כל שכל שנולד משכל הוא במהריגת עילה ועלול, וכל עלול פחות מהעילה^(ח), על כן יש לרמז בדבר פוחתין והולכין, להורות כי כל שכל מוליד שכל, הבן).

ולזה תמצא אותיות שנכתבה בהן תורתנו היינו אותיות אשורית הן המה מולידים, כי באומרך אות א הנה על כרחך תוליד במאמרך עוד ב' אותיות נמשכים מן אות א הן המה אותיות ל"ף, וכן אלו האותיות מולידים עוד אחרים עד אין סוף, מה שאין כן לשונות הגויים שמסבירים בהם חכמתם הם אינם מולידים כי אותיותיהם הם אָ בָּ צָ כידוע, וכן שמעתי מכבוד אדמו"ר הרב הקדוש מהרמ"מ זצוק"ל בפסוק והסירותי את לב האבן מבשרכם [יחזקאל לו כו], היינו אותיות לשונות הגויים הם אבנים שאינם בונים בתים (ותבין בזה מה שאמרו בזוהר אַל אחר איסתרס ולא עביד פירין [ח"ב ק"ג ע"א]), מה

שאינן כן אותיותינו הקדושים כל אחת בונה בתים אל"ף ב"ית וכיוצא, ותבין שארית הכתוב לדעתי ונתתי לכם לב בשר [שם] היינו לב המוליד, כי בשר נקרא אבר המוליד, אבר שאין בו עצם רק בשר, ומה נעים בזה דרשת חז"ל [זוה"ק ח"א מדה"ג קל"ז ע"ב] לב לעשות בשר, ואתה הבן^(ט).

כ) עוד יש לפרש, תקנו במצוה זו מהדרים (לא אמרו מדקדקים או ותיקים), הנה נתבאר שהמצוה הזאת מרמזת לאור התורה שרצו היונים לבטל על ידי חכמתם החיצונית, על כן נעשה הנס בשמן הרומז לחכמה וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה [ש"ב יד ב] כי תקוע אלפא לשמן [מנחות פה:] על כן שם החכמה מצויה, והנה שמן הטוב יורד על הזקן [תהלים קלג ב] זקן זה שקנה חכמה [קירושין לב:], והנה הדרת פנים זקן [שבת קנב.] זה שקנה חכמה, כי חכמת אדם תאיר פניו [קהלת ח א], וזהו הדרת פנים והדרת פני זקן [ויקרא יט לב], על כן נקראו המדקדקים ביותר מהדרים, וכשתבין כל זה תבין סוד כוונת האריז"ל לכוין י"ג תיקוני דיקנא בנר חנוכה כל יום למדה מיוחדת, וגם

בכרכתה יש י"ג תיבין^(י), ועוד יתבאר להלן אי"ה [אות כ"ז]^(יא).

כא) מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק [שבת כא:], הנה הזמן הזה ניתקן לנר מצוה הלזה הוא הזמן הממוצע בין היום והלילה, ובפרט לדעת המסכת סופרים [פ"כ ה"ד] דתנא משקיעת החמה, ועיין בתוס' זבחים [נו. ד"ה מנין ומנחות כ: ד"ה נפסל] כל היכא דתנא משקיעת פירושו מתחילת השקיעה^(יב), הנה תתבונן בדברי רז"ל [מנחות ט:]: דשאל ההוא מרבנן כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו ללמוד חכמות יוונית (היא הפלסופיא הטבעיית אשר הנחש כרוך בעקבה), וא"ל [רבון] כתיב והגית בו יומם ולילה [יהושע ח ט] צא ובדוק שעה שאינה מן היום ואינה מן הלילה (והוא אינו בנמצא כי אפילו הזמן הממוצע קצתו מן היום וקצתו מן הלילה), הנה עפ"ז תבין כי הנר מצוה ניתקן זכרון לבני ישראל לחכמת תורתם, כי אור שכל ישראל הוא למעלה מן חכמת הטבע (על כן היה הנס באור שלא כטבע), חלילה לבן ישראל להשקיע שכלו וחכמתו בחכמות החיצוניות כאשר רצו

היוונים, וזהו שתיקנו בנר מצוה הזה (הרומז לחכמת התורה למעלה מן הטבע) משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא זמן ממוצע בין היום והלילה ואעפ"כ אז נוהג הנר מצוה (הרומז לתורה), להורות צא ובדוק שעה שאינה מן היום וכו' דאפילו זמן הממוצע קצתו מן היום וקצתו מן הלילה, ואין לך רשות להבטל ממנה דכתיב והגית בו יומם ולילה.

כב) אכסנאי אם מדליקין עליו בביתו אינו חייב בנר חנוכה ובאין מדליקין עליו בביתו חייב להשתתף בפרוטה [שבת כג.]. ידוע מה שאמרו בזוהר [ח"א קע"א ע"א] מענין ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב וכו' [בראשית לב כו], היינו שנגע הסי"מ בתמכין דאורייתא, אם אין ח"ו מי שיסמוך הבעלי תורה ח"ו נופל יסוד התורה, ואלו המועדים חנוכה ופורים הם ניתקנו לתקן נצח והוד [פע"ח שער חנוכה פ"ה] בשם נקראים תמכין דאורייתא^(יג), כי אורייתא הוא סוד התפארת [תיקוני ר' ע"א], ועל כן במועדים הללו מצוה להרבות בצדקה ביותר כדי לתקן המדות מה שפגם הסי"מ בנגעו לתמכין דאורייתא, הכן

ביאור הצבי והצדק

ז) בספרי דרוש והלכה הובא פתגם אין שמחה כהתרת הספיקות בשם הרמב"ם, ואולם לא נמצא בכתבי הרמב"ם כזה, ומקורו הוא מאמר החכם נאמר בשם רבי ידעיה הפניני בעל מבחר הפנינים, ועי' שו"ת הרמ"א סי' ה' באיגרתו למהרש"ל כתב, כמאמר החכם כי לא טעם טעם שמחה מי שלא טעם שמחת ספיקות והתרתם, וכ"כ בספרו תורת העולה ח"א פ"ו.

ח) בכמה מקומות הביא רבינו בשם ספר הקנה שהדיבור אינו יכול לגלות את הדעת והשכל שמשכיל הא"י ח"ה ח"ה שמינית, בס' מגיד תעלומה עמ"ס ברו על

שבשמינית, ההחכם המחכים לתלמידו אינו יכול להלביש חכמתו בדיבורו רק שמינית, והתלמיד אינו משכיל בחכמתו מדיבורו של רבו רק שמינית הדיבור אי"כ וישג לת"ח שמיני שבשמינית ע"כ, וכ"כ באגרא דכ"ה פ' חיי שרה עה"פ וידבר אתם (עמ' שצ"א), ובפרשת כי תבא עה"פ ברוך טנאך וכו' (עמ' ת"ל) כתב כי כל דבר מושכל שיש לאדם במחשבה אינו יכול להלבישו באותיות הדיבור רק חלק שמיני.

ט) כדבר הזה כתב בס' אגרא דפרקא אות ע"ב (עמ' קצ"א) והנה שמעתי מכבוד אדמו"ר וכו', ובס' אגרא דכ"ה ריש פ' בראשית כתב ג"כ ואמר כבוד ירימיר וכו' פירוש הפסוק והסירותי את לב האבן

ביאור הצבי והצדק

י) פע"ח שער ר"ח חנוכה ופורים פ"ד, בכרכה יש י"ג תיבין נגד י"ג מכלין דרחמי דאמא מקשטי לברתא לתקנא הוד דידה, וקשטה בח' מכלין דידה קדמאין מן א"ל וכו' עד תמינאה נוצר חסד וכו', ליל א' יכוין אל הוי"ה, ליל ב' יכוין רחום הוי"ה וכו'.

יא) ביאור הדרים, שמן רמז לחכמה, וחכמת אדם תאיר פניו, והנה הזקן הוא הדר הפנים כמו"ש בגמ' הדרת פנים זקן, ובכרכת נר חנוכה יש י"ג תיבות כנגד י"ג תיקוני דיקנא היינו הזקן דא"א וכן צריך לכוין בכל יום אחד מ"ג מדות הרחמים שהם י"ג תיקוני דיקנא, ע"כ ניתקן במצוה זו הידור מהדרין ע"ש הדרת פנים זקן היינו זקן העליון.

יב) עי' מסורת הש"ס בסוגיין שציין למסכת סופרים